



การใช้ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย

พระมหาสมศักดิ์ ธนปถุญ (ทองบ่อ)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อีเมล : pm.somsak2555@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวិเคราะห์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงภาษาบาลีสันสกฤต ด้านรูปคำ เสียง และความหมายในภาษาไทย โดยเลือกภาษาทั้ง 2 ที่มีใช้ในภาษาไทยจำนวนภาษาละ 10 คำ รวม 20 คำด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบจับสลาก เพื่อเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ภาษาต่างประเทศ ในภาษาไทยสำหรับผู้สนใจสืบไป โดยใช้การเปรียบเทียบพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542, กับหนังสือปทานุกรมบาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาท

ผลการวิเคราะห์ พบว่า

1. ภาษาบาลี เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยมีคงรูปคำไว้ตามแบบของบาลี 3 คำ แปลงคำหรือเพิ่ม สัญลักษณ์ 7 คำ ด้านเสียงในภาษาบาลีกับภาษาไทยนั้นคงเสียงเดิม 6 คำ เปลี่ยนแปลงเสียง 4 คำ และ ด้านความหมายกว้างออก 8 คำ ความหมายย้ายที่ 2 คำ แต่ไม่พบความหมายแคบเข้า และความหมายคงเดิม

2. การศึกษาวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยมีการคงรูป 1 คำ เปลี่ยนรูปคำเป็นอย่างอื่น 9 คำ ด้านเสียงในภาษาสันสกฤตกับภาษาไทยนั้นเปลี่ยนแปลง 9 คำ และคงเสียงเดิม 1 คำ ด้านความหมาย มีทั้งความหมายกว้างออก 9 คำ ความหมายย้ายที่ 1 คำ แต่ไม่พบความหมายแคบเข้า และความหมายคงเดิม

คำสำคัญ: ภาษาบาลี, สันสกฤต



To apply Pali & Sanskrit in Thai

Phramaha Somsak Thanapanyo (Thongbo)
Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University
E-mail: pm.somsak2555@gmail.com

ABSTRACT

The purpose of this analysis was to analyze study of modify the word, sound and meaning of Sanskrit in Thai. The example from both languages 10 each total 20 words by drawing for analysis form of foreign language for interest people. To comparative the Royal Institute dictionary 1999 with Pali - Thai-English Dictionary issue by Her Royal Highness Princess, Princess of Phrachanburinareunat.

The results of the study were as follows:

1. When we use the Pali language in Thai language have to keep original in to 3 words, to change or added in to 7 words, also 6 sounds of both language have to change in to 4 words, the wide meaning has 8 words, the moving meaning got 2 words but don't found it out of narrow meaning and the source meaning.

2. To analyze study about the change of Sanskrit language, when we apply to Thai language have to keep original in 1 word and change the vocable in 9 words. The sound in Sanskrit and Thai have to change in 9 vocals and keep the original one in 1 vocal. We found it out of the wide meaning in 9 words and the moving meaning was 1 word, but not for narrow meaning and the source meaning in any place.

Keywords: Pali, Sanskrit



ความสำคัญและความเป็นมา

คนไทยนับว่าเป็นชาติที่มีแบบ มีภาษาเป็นของตนเอง และมีอักษรไทย เป็นตัวอักษร ประจำชาติ อันเป็นมรดกล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่าไทยเราเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมสูงส่งมาแต่โบราณกาลและยั่งยืนมาจนปัจจุบัน คนไทยผู้เป็นเจ้าของภาษา ควรภาคภูมิใจที่ชาติไทยใช้ภาษาไทย เป็นภาษาประจำชาติมากกว่า 700 ปีแล้ว และจะยั่งยืนตลอดไป ถ้าทุกคนตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาชาติได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง ทางสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตศันโลกทัศน์ และสุนทรียภาพ โดยบันทึกไว้เป็นวรรณคดีและวรรณกรรมอันล้ำค่า ภาษาไทยจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิด ความต้องการและความรู้สึก เมื่อภาษาเป็นวัฒนธรรมที่จะถ่ายทอดกันได้ดีจึงทำให้ภาษาเกิดการปะปนกันขึ้นเป็นอย่างมาก ลักษณะของการปะปนกันนี้ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษาไปตามอิทธิพลของภาษาที่ยืมคำมาใช้ ภาษาที่ยืมภาษาอื่นมาใช้ต้องมีวิธีการในการนำมาใช้ เช่น การทับศัพท์ การบัญญัติศัพท์ซึ่งมีข้อดีและข้อจำกัด

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงภาษาบาลีสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทยด้านรูปคำ เสียง และความหมาย

ขอบเขตการวิเคราะห์

คำภาษาบาลีสันสกฤตที่เลือกมาเพื่อศึกษาวิเคราะห์ ภาษาละ 10 คำ รวม 20 คำ โดยเลือกวิเคราะห์ภาษา ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการจับสลากคำที่กำหนดไว้ว่าเป็นภาษาบาลีสันสกฤตตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

สาเหตุที่ทำให้ภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนในภาษาไทย

การติดต่อสัมพันธ์กันทำให้ภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทย ด้วยสาเหตุหลาย



ประการ พอสรุปได้ดังนี้

1. สภามาศาสตร์ คือ ประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศต่าง ๆ ได้แก่ พม่า ลาว เขมร มาเลเซีย จึงทำให้คนไทยที่อยู่อาศัยบริเวณชายแดนเดินทางข้ามแดนไปมาหาสู่กันและมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน จึงมีการแลกเปลี่ยนภาษาถิ่น เช่น คนไทยที่อยู่ในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ ก็จะสามารถสื่อสารด้วยภาษาเขมรได้ คนไทยที่อยู่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา รับเอาภาษามลายูเข้ามาใช้ เป็นต้น

2. ประวัติศาสตร์ คนชาติไทยเป็นชนชาติที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีการอพยพโยกย้ายของคนไทยเข้ามาอยู่ในถิ่นอาศัยปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมมีชนชาติอื่นอาศัยอยู่ก่อน เช่น เขมร ละว้า มอญ หรือมีการทำศึกสงครามกับชนชาติอื่น มีการกวาดต้อนเชลยศึกและประชาชน พลเมืองชนชาติอื่น ๆ ให้มาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ผู้คนเหล่านี้ได้นำถ้อยคำภาษาเดิมของตนเองมาใช้ปะปนกับภาษาไทยด้วย

3. ศาสนา คนไทยมีเสรีภาพในการนับถือศาสนามาเป็นเวลาช้านาน เมื่อนับถือศาสนาใดก็ย่อมได้รับถ้อยคำภาษาที่ใช้ในคำสอน หรือคำเรียกชื่อต่าง ๆ ในทางศาสนาของศาสนานั้น ๆ มาปะปนอยู่ในภาษาไทยด้วย เช่น ศาสนาพราหมณ์ใช้ภาษาสันสกฤต ศาสนาพุทธใช้ภาษาบาลี ศาสนาอิสลามใช้ภาษาอาหรับ และศาสนาคริสต์ใช้ภาษาอังกฤษ ดังนั้นภาษาต่าง ๆ ที่ใช้ ในทางศาสนา ก็จะเข้ามาปะปนในภาษาไทยด้วย

4. การค้าขาย จากหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ คนชาติไทยมีการติดต่อค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากับชนชาติต่าง ๆ มาเป็นเวลาอันยาวนาน เช่น ชาวจีน ชาวโปรตุเกส ฝรั่งเศส อังกฤษ ฮอลันดา ตลอดจนญี่ปุ่น ทำให้มีถ้อยคำในภาษาของชนชาตินั้น ๆ เข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก ตลอดเวลาไม่มีวันสิ้นสุด

5. วรรณคดี วรรณคดีอินเดียที่ไทยนำเข้ามา เช่น เรื่องมหากาพย์รามายณะ และ มหาภารตะ แต่งขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต อิเหนา เป็นวรรณคดีที่มีเค้าเรื่องมาจากเรื่องดาหลังของชาว ด้วยเหตุนี้ วรรณคดีทำให้ภาษาสันสกฤตและภาษาชวาเข้ามาปะปนในภาษาไทย

6. ความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี เมื่อชนชาติต่าง ๆ เข้ามาสัมพันธ์ติดต่อกับชนชาติไทย หรือเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทย ย่อมนำเอาวัฒนธรรมและประเพณีที่เคยยึดถือปฏิบัติอยู่ในสังคมเดิมของตนมาประพฤติปฏิบัติในสังคมไทย นาน ๆ เข้าถ้อยคำภาษาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีเหล่านั้น ก็กลายมาเป็นถ้อยคำภาษาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนไทยมากขึ้น

7. การศึกษาและวิทยาการต่าง ๆ จากการที่คนไทยเดินทางไปศึกษาต่างประเทศ ทำให้ได้ใช้และพูดภาษาอื่น ๆ และรับเอาวิทยาการต่าง ๆ เมื่อสำเร็จการศึกษา จึงนำภาษาของประเทศนั้น มาใช้ปะปนกับภาษาของตน เช่น ภาษาอังกฤษ ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนและมาตรฐานสากล โดยการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษา



และวัฒนธรรมประเทศสมาชิกสมาคมอาเซียนและภาษาที่สามารถสื่อสารกันในโลก ดังนั้นการหลังไหลของภาษาต่าง ๆ ที่จะเข้ามาปะปนในภาษาไทยก็จะเพิ่มมากขึ้น

8. ความสัมพันธ์ทางการทูต การเจริญสัมพันธไมตรีทางการทูต ในการอพยพ โยกย้ายหรือในการติดต่อทางการทูต ย่อมทำให้ภาษาของเจ้าของถิ่นเดิมหรือผู้อพยพโยกย้ายมาใหม่นำมาใช้ร่วมกัน เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส

9. อพยพย้ายถิ่นฐาน การอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น สภาพเศรษฐกิจต้องไปประกอบอาชีพยังประเทศต่างๆ ภัยสงคราม การเมืองการปกครอง

ข้อสังเกตคำที่เป็นภาษาไทย

1. มักจะเป็นคำโดด คือ สามารถรู้ความหมายได้ทันที ได้แก่ คำในวงศัญชาติ หรือชื่อสิ่งของต่าง ๆ หรือคำพยางค์เดียวโดด ๆ ที่รู้จักกันทั่วไป เช่น พ่อ แม่ ปู่ ตา เป็นต้น

2. เป็นคำที่มีตัวสะกดตัวเดียว ไม่มีตัวตามและตัวสะกดจะตรงตามมาตรา คือ

แม่กก	สะกดด้วยตัว ก	เช่น	เด็ก	นก
แม่กง	สะกดด้วยตัว ง	เช่น	น้อง	นาง
แม่กด	สะกดด้วยตัว ด	เช่น	มด	กัด
แม่กน	สะกดด้วยตัว น	เช่น	คน	เห็น
แม่กบ	สะกดด้วยตัว บ	เช่น	ดาบ	แลบ
แม่กม	สะกดด้วยตัว ม	เช่น	ขาม	แกม
แม่เกอว	สะกดด้วยตัว ว	เช่น	เร็ว	แมว
แม่เกย	สะกดด้วยตัว ย	เช่น	ตาย	ป่วย

3. ไม่นิยมอักษรควบกล้ำ

4. มีวรรณยุกต์ คำที่มีวรรณยุกต์ต่างกัน ความหมายจะต่างกันด้วย เช่น

ขา	หมายถึง อวัยวะส่วนล่าง
ข้า	หมายถึง พี่ชชนิดหนึ่ง
ข้า	หมายถึง คำแทนชื่อผู้พูด

5. คำภาษาไทยไม่มีตัวการันต์ เช่น เด็ก แมว วิ่ง

6. คำภาษาไทยอาจนำคำสองคำมารวมกันเป็นคำประสม ทำให้เกิดคำใหม่ได้ เช่น

พ่อ + ตา = พ่อตา ลูก + น้ำ = ลูกน้ำ เป็นต้น

7. คำภาษาไทยจะเขียนด้วยพยัญชนะที่เราเพิ่มขึ้น (ข ค ฎ ด บ ฝ ฟ อ ฮ) เช่น ฝา ฟิน โช เฮฮา (เว้นแต่คำนั้นแผลงมาจากบาลี สันสกฤต เพื่อออกเสียงให้สะดวกขึ้นเท่านั้น)



8. คำภาษาไทยที่ออกเสียง ไอ จะประสมด้วย ไอ (ไม่มีวรรณ) มี 20 คำ
9. คำภาษาไทยจะไม่ใช้คำที่มีพยัญชนะเหล่านี้ คือ ข ฌ ฉ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ฐ ฎ ษ ษ ห เว้นแต่คำบางคำต่อไปนี้ที่เป็นคำไทย ได้แก่ ข่า ข้อง หย้า เฒ่า ณ เรอ เสร์้า คี๊ก ศอก ศอ ศก
10. คำไทยแท้ส่วนใหญ่เป็นคำเดี่ยวโดดๆ แต่มีคำหลายคำที่มีหลายพยางค์เพราะเกิดจาก
- 10.1 การกร่อนของเสียง เมื่อพูดเร็วๆ คำแรกจะกร่อนไป เช่น
- | | | | | | |
|----------|------|--------|-----------|------|---------|
| หมากม่วง | เป็น | มะม่วง | หมากพร้าว | เป็น | มะพร้าว |
| ต้นขบ | เป็น | ตะขบ | ตัวเข็บ | เป็น | ตะเข็บ |
| สาวไห้ | เป็น | สะไห้ | ตาวัน | เป็น | ตะวัน |
- 10.2 การแทรกเสียง เป็นการแทรกเสียง อะ ให้เสียงกลมกลืนกัน เช่น
- | | | | | | |
|---------|------|------------|-------|------|----------|
| ลูกตุ้ม | เป็น | ลูกกระตุ้ม | นกจอก | เป็น | นกกระจอก |
|---------|------|------------|-------|------|----------|
- 10.3 การเติมพยางค์หน้าคำมูล เช่น
- | | | | | | |
|--------|------|-----------|----------|------|----------------|
| เดี่ยว | เป็น | ประเดี่ยว | จุ่มจิ้ม | เป็น | กระจุ่มกระจิ้ม |
| โจน | เป็น | กระโจน | โดด | เป็น | กระโดด |

ลักษณะของภาษาบาลี

ภาษาบาลีเป็นภาษาที่มีวิภัตติปัจจัย คือ เป็นภาษาที่มีคำเดิมเป็นธาตุ เมื่อจะใช้คำใดต้องนำธาตุไปประกอบกับปัจจัย (คือคำเติมหลัง) และวิภัตติ (คำที่นำไปประกอบท้ายศัพท์) เพื่อเป็นเครื่องหมายให้พจน์ ลิงค์ บุรุษ กาล มาลา วาจก และเป็นภาษาอยู่ในตระกูล อินโด-ยูโรเปียน ซึ่งเป็นตระกูลที่มีภาษาอื่นๆ อีกมาก เช่น ภาษาสันสกฤต ภาษาละติน เป็นต้น

ลักษณะคำบาลีสันสกฤต

สรุปคำบาลีสันสกฤต มี 2 ลักษณะคือ

1. คำบาลีสันสกฤตประเภทที่แจกวิภัตติ ได้แก่ คำนามและคำกริยามีคำดั้งเดิมมาจากธาตุ
2. คำบาลีสันสกฤตประเภทที่ไม่ต้องแจกวิภัตติ ที่เรียกว่าอัยยะศัพท์ ได้แก่ อุปสรรค นิบาต และปัจจัย มีคำดั้งเดิมมาจากตัวเอง ไม่ได้มาจากธาตุ

ลักษณะคำภาษาไทย และคำภาษาบาลีสันสกฤตเปรียบเทียบกันได้ดังนี้

1. คำของไทยกับธาตุของบาลีสันสกฤต มีลักษณะเหมือนกันในข้อที่เป็นรากศัพท์เหมือนกัน คำของไทยถือเป็นรากศัพท์ ธาตุของบาลีสันสกฤตถือเป็นรากศัพท์ ต่างกันในลักษณะที่ว่าคำของไทยมีความหมายสมบูรณ์ นำไปใช้ในประโยคได้ทันที ส่วนธาตุของบาลีสันสกฤต ถึงแม้จะมีคำแปลไว้แล้ว แต่ก็



ยังไม่สามารถนำไปใช้ในประโยคได้ เพราะฉะนั้นคำของไทยกับธาตุของบาลีสันสกฤตจึงเทียบกันไม่ได้

2. คำของไทยกับศัพท์บาลีสันสกฤตเทียบกันไม่ได้ เพราะศัพท์บาลีสันสกฤตมาจากธาตุที่ประกอบด้วยปัจจัย ศัพท์บาลีสันสกฤตมีค่าแปลแต่ก็ยังนำไปใช้ในประโยคไม่ได้ ต้องปรุงแต่งด้วยวิภัติเสียก่อนสำหรับคำไทยนั้นใช้ได้ทันที ศัพท์บาลีสันสกฤตยังใช้ไม่ได้

3. คำของไทยกับของบาลีสันสกฤตมีลักษณะเหมือนกันในข้อที่ว่าสามารถนำไปใช้ในประโยคได้ แต่ต่างกันในเรื่องที่ว่า บทของบาลีสันสกฤต ต้องมีการเปลี่ยนรูปวิภัติต่างๆ ออก เพื่อแสดงความเกี่ยวข้องของคำในประโยค ส่วนคำของไทยไม่มีการเปลี่ยนแปลงค่าและไม่มีเครื่องหมายในคำเพื่อแสดงความเกี่ยวข้องของคำในประโยค

4. คำของไทยแต่ละคำถือเป็นคำดั้งเดิม นำไปใช้ในประโยคได้ทันที เหมือนกับคำบาลีสันสกฤตที่อยู่ในประเภทพยัญศัพทอนิบาต นิบาตถือเป็นคำดั้งเดิมไม่ต้องแจกวิภัตินำไปใช้ในประโยคได้ทันที ส่วนอุปสรรคต้องนำไปเรียงไว้ข้างหน้าบทนามและบทกริยา จึงใช้ได้ สำหรับปัจจัยนั้นต้องนำไปต่อท้ายนามศัพท์และกริยาศัพท์ จึงใช้ได้ อุปสรรคและปัจจัย จึงมีลักษณะต่างจากคำไทย

5. คำของไทยล้วนมีพยางค์เดียว ส่วนคำบาลีสันสกฤตส่วนใหญ่มีหลายพยางค์

สาเหตุที่คำบาลีสันสกฤตเข้ามาปนอยู่ในภาษาไทย

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2517 หน้า 5) กล่าวถึงเหตุที่คำบาลีสันสกฤตเข้ามาปนอยู่ในภาษาไทยมากกว่าคำอื่น ๆ นั้น เนื่องมาจากเหตุผลหลายประการพอสรุปได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาภาษาสันสกฤตเข้าสู่ภาษาไทย เพราะภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่ พราหมณ์ใช้สอนศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพราหมณ์เข้ามาสู่ประเทศไทยก่อนสมัยสุโขทัย จึงมีคำภาษาสันสกฤตอยู่ในภาษาไทยมาช้านาน ส่วนภาษาบาลี เป็นภาษาประจำศาสนาพุทธ จึงเข้ามาสู่ประเทศไทยพร้อมกับที่เรานับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากภาษาบาลีเข้ามาภายหลังภาษาสันสกฤต ถ้าคำใดออกเสียงเหมือนกันทั้งบาลีและสันสกฤต เรามักใช้รูปสันสกฤต เช่น ภาษา อากาศ อาศัย ถ้าเมื่อคำบาลีออกเสียงง่ายกว่าเราจะรับคำบาลีแทน เช่น สันสกฤตว่า “ตฤชณา” โบราณรับมาใช้เป็น “ดำฤชณา” ปัจจุบันใช้รูปบาลีว่า ตณหา (ตัมหา) เป็นต้น

2. ความสัมพันธ์ด้านประเพณีเมื่อชนชาติอินเดียเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ก็นำเอาประเพณีของตนเข้ามาปฏิบัติ ทำให้มีคำที่เนื่องด้วยประเพณีเข้ามาปะปนในภาษาไทยและนานเข้ากลายเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนไทยมากขึ้น เช่น มาฆบูชา อาสาฬหบูชา พระราชพิธีอภิเษกสมรส ตักบาตร เทโว บูชายัญ ฯลฯ

3. ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมอินเดียเป็นประเทศที่เจริญทางวัฒนธรรมมานาน ไทยได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมของอินเดียหลายสาขา พอสรุปได้ดังนี้

- ศิลปะ การรับศิลปะมาเป็นเหตุให้มีศัพท์ทางศิลปะเข้ามาด้วย เช่น ทางด้านดนตรีมีคำ



ว่า มโหรี สังคีต ดุริยางค์ ทางการละคร เช่น ชื่อเพลงหน้าพาทย์ ทำรำต่าง ๆ เช่น ปฐมพรหมสี่หน้า ฯลฯ

- ดาราศาสตร์ อินเดียมีความเจริญทางด้านดาราศาสตร์มานาน เมื่อแพร่หลายในประเทศไทยทำให้คำต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น สุริยคติ จันทรคติ อังคาร พุธ มีนาคม ฌุมังกร โยค ยาม ฯลฯ

- การแต่งกาย ไทยได้รับวัฒนธรรมการแต่งกายจากอินเดียหลายอย่าง โดยเฉพาะเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์ เช่น มงกุฎ ชฎา สังวาล อินทรธนู มาลา ภูษา สุคนธ์ อารภณ์ มรกต เพชร ฯลฯ

- สิ่งก่อสร้าง บางอย่างเราได้รับอิทธิพลจากอินเดียทำให้รับคำบาลีสันสกฤตมาใช้ด้วย เช่น อาสน์ ศาลา ปราสาท บุษบก สถูป เจดีย์ เคหะ อาวาส อาศรม मुख จัตุรมุข วิหาร จตุรทิศ บัลลังก์ ฐานปัทม์ ฯลฯ

- เครื่องมือเครื่องใช้ เมื่อชาวอินเดียเข้ามาค้าขายและมาตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น ก็นำเครื่องมือเครื่องใช้เข้ามาด้วย ทำให้มีคำเกิดขึ้น เช่น ศร อาวุธ ทัพพี คนโท ฉัตร ฌุม คัลย จักร ขรรค์ ฯลฯ

การใช้ราชาศัพท์เป็นเหตุให้เรารับคำบาลีสันสกฤตซึ่งถือเป็นภาษาชั้นสูงเจ้ามาใช้มาก เช่น พระเนตร พระกัณฐ์ พระนาภี พระกร พระบาท ฯลฯ

แม้ศัพท์สามัญที่ใช้เป็นคำสุภาพเราก็รับคำบาลีสันสกฤตเข้ามา เช่น บิดา มารดา โค สุนัข อุจจาระ ปัสสาวะ ฯลฯ

4. ความเจริญด้านวิชาการ เนื่องจากวิทยาศาสตร์และวิทยาการเจริญกว้างขวางขึ้น ทำให้คำที่เราใช้อยู่เดิมแคบเข้า จำเป็นต้องรับเอาคำบาลีสันสกฤตเข้ามาใช้เพื่อความเจริญและความสะดวก เช่น วิทยุ โทรศัพท์ รถ อภิปราย ปาฐกถา สุนทรพจน์ แพทย์ เกสซ์ อายุรเวช นาฬิกา ลูกบาศก์ สถิติ ทฤษฎี ฯลฯ

5. ความสัมพันธ์ทางด้านวรรณคดี วรรณคดีอินเดียมีอิทธิพลต่อวรรณคดีไทยอย่างยิ่ง เมื่อวรรณคดีเหล่านี้มาแพร่หลายในเมืองไทย ทำให้เกิดศัพท์ขึ้นมากมาย เช่น ราม ครุฑ สุเมรุ อัปสร ฉันท กาพย์ อลังการ ฯลฯ

ความจำเป็นในการรับคำบาลีสันสกฤตมาใช้

สุจิตต์ พงศ์ไพบูลย์ (2517 หน้า 8) ได้กล่าวความจำเป็นในการรับคำบาลีสันสกฤตมาใช้มี 2 ลักษณะ คือ

1. รับมาเพื่อความสะดวกการสื่อสาร

เนื่องจากภาษาบาลีสันสกฤตมีคำใช้มากและมีความหมายลึกซึ้ง คำบางคำสื่อความหมายได้



เร็วและรัดกุม ต่างกับภาษาไทยที่มีคำน้อย ดังนั้นการรับคำภาษาบาลีสันสกฤตบางคำมา จึงถือว่าเป็นความจำเป็น เพราะถ้าไม่รับมาจะหาคำไทยแทนได้ยาก ทำให้การสื่อความเข้าใจล่าช้า เช่น “อวยวะ” คำนี้แทนทุกส่วนของร่างกาย จะเห็นว่าต่างกับคำว่า “ร่าง” ซึ่งเรามีอยู่เดิมจะใช้ “เรื่อนร่าง” ก็ไม่ตรงกับ “อวยวะ”

คำบางคำไม่อาจจะหาคำไทยแทนได้เหมาะสม จึงรับคำบาลีสันสกฤตมาใช้ เช่น วิญญูณ นิพพาน โลก มงคล บาบ ฯลฯ

2. รับมาเพื่อความสละสลวยของภาษา

การรับคำบาลีสันสกฤตมาใช้เพื่อความสละสลวยของภาษาไทยนั้น มีทั้งในภาษาวรรคคดีและภาษาทั่วไป เช่น เรามีคำว่า พ่อ แล้วยังรับคำ ปิตา (บิดา) บิดี (บิดฤ) ชนก มาใช้ในภาษาสุภาพบ้าง ในคำประพันธ์บ้าง หรือมีคำว่า คน แล้วยังรับคำ นร มนุษย์ ชน บุคคล มานพ เพื่อจะได้เลือกใช้ได้อย่างประณีตงดงาม

การยืมคำจากภาษาบาลีและสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทย

คำยืมจากภาษาบาลีและสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทย สามารถแบ่งเป็นประเภทได้ดังต่อไปนี้

1. ใช้เป็นราชาศัพท์ ราชาศัพท์ที่สร้างจากคำบาลีสันสกฤตมีมาก เช่น พระบรมราโชวาท พระราชเสาวนีย์ ในทางปฏิบัติ คำว่าราชาศัพท์หมายรวมถึงคำที่คฤหัสถ์ใช้กับพระสงฆ์และพระสงฆ์ใช้ในหมู่พระสงฆ์กันเองด้วย เช่น อาพาธ มรณภาพ นมัสการ อีกทั้งยังหมายรวมถึงคำภาษาแบบแผนและคำสุภาพทั่ว ๆ ไปซึ่งใช้กับข้าราชการและสุภาพชนอีกด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน., 2546, หน้า 952) แต่จะแยกกล่าวในข้อต่อ ๆ ไป
2. ใช้เป็นศัพท์เฉพาะทางศาสนา ศัพท์เฉพาะเหล่านี้นิยมสร้างหรือยืมจากบาลีสันสกฤตเช่นกัน เช่น นิเวศน์ มุสาวาท โภกฐิพพะ อิทธิบาท เวทนา
3. ใช้ในทางวรรณคดี ซึ่งใช้เฉพาะในร้อยกรอง โดยปรกติการเปลี่ยนแปลงเสียงของคำมักเป็นไปเพื่อความเหมาะสมกับบทประพันธ์ ที่เรียกว่า การกลายเสียงโดยเจตนาด้วย เช่น เวหน สุริยง เกศามยุเรศ มาลี
4. ใช้ในภาษามาตรฐานหรือใช้เป็นคำสุภาพ ใช้ทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียนเช่น บิดา มารดา สามิภริยา ภรรยา บุตร ิตดา ประสงค์ นาม
5. ใช้เป็นศัพท์บัญญัติ หรือศัพท์เฉพาะทางวิชาการ แต่บางทีก็อาจมีการหาคำใหม่ที่ยังไม่เคยใช้ในภาษาไทยมาใช้ก็ได้ เช่น เจตคติ นันทนาการ
6. ใช้เป็นคำสามัญ คือคำภาษาพูดที่ใช้สนทนาทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น อายุ เศรษฐี โรค ปัญหา ภาษาชาติ ประเทศ สัตว์ หิมะ เวลา อาหาร
7. ใช้เป็นชื่อเฉพาะ เช่น ชื่อ วัน เดือน เทพเจ้าทั้งชายและหญิง ตลอดจนชื่อบุคคลใน



ประวัติศาสตร์ ตำนาน และเทพนิยายต่างๆ ชื่อสถานที่และอื่น ๆ

การสังเกตคำบาลีและสันสกฤต

ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต

ใช้สระ อะ อา อิ อี อุ อู เอ โอ เช่น อริยะ สาระ อีสี อุตฺต เสล โมลี ใช้สระอะ อา อิ อี อุ อู เอ โอ และเพิ่ม ฤ ฦ ฦ ฦ โอ เอา เช่น ฤษี ฤตฺถ ฤษณฺ

ใช้ ส เช่น สาสนา ลิสสะ สันติ วิสาสะ สาลา สิริ สีสะ ใช้ ศ ษ เช่น ศาสนา ศิษย์ ศานติ พิศวาส ศาลา ศีระชะ

ใช้พยัญชนะสะกดและตัวตามตัวเดียวกัน เช่น รัมม กัมม มัคค สัคค สัพพ วัณณ ใช้ตัว รร แทน ร (ร เระชะ) เช่น ธรรม กรรม มรรค สวรรค์ สรรพ วรรณ

ใช้พยัญชนะเรียงพยางค์ เช่น กรिया สามी ฐาน ถาวร ปทุม เปม ปิยะ ใช้อักษรควบกล้ำ เช่น กรिया สวามี สฐาน สถาวร ปัทมะ เปรม ปรียะ

ใช้ ห เช่น จุฬา กีฬา ปีฬ ครุฬ

ใช้ ท เช่น จุฑากริธา ปีธา ครุฑ

มีหลักตัวสะกดตัวตามที่แน่นอน

ไม่มีหลักตัวสะกดตัวตาม

อิทธิพลของภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษาไทยในด้านต่าง ๆ

1. อิทธิพลต่อระบบเสียงภาษาไทย

อิทธิพลของภาษาบาลีสันสกฤตต่อระบบเสียงภาษาไทย แยกได้เป็น 2 ประการคือ

ก. เพิ่มเสียงพยัญชนะควบกล้ำขึ้น เดิมภาษาไทยมีพยัญชนะควบกล้ำ 11 หน่วยเสียง คือ กร-/kr-/กล/kl-/กว-/kw-/ขร-,คร-/khr-/ขล-,คล-/khl-/ขว,คว/khw-/ตร-/tr-/ปร-/pr-/ปล/pl-/พร-phr-/พล-/phl/ เมื่อเรารับคำบาลี – สันสกฤตเข้ามา ทำให้เรามีพยัญชนะควบกล้ำเพิ่มขึ้นอีก 1 หน่วยเสียง คือเสียง ทร-/thr-/ เช่น ในคำ จันทร ทฤษฏี ภัทร เป็นต้น โดยที่เดิม ทร- เราออกเสียงเป็น ช – ทั้งสิ้น ในภาษาไทย

ข. เพิ่มเสียงพยัญชนะท้ายคำขึ้น เดิมพยัญชนะท้ายคำในภาษาไทยมี 8 เสียง คือ -ก /-k/ -ต /-t/ -ป/-p/ -ง /-n/ -น /-n/ -ม /-m/ -ย /-y/ -ว /-w/ เมื่อรับคำบาลีสันสกฤตเข้ามา ทำให้ไทยมีเสียงพยัญชนะท้ายคำเพิ่มขึ้นอีก 2 เสียง คือ -ส /-s/ และ -ล /-l/ เช่น ในคำอัศวิน ฤชณา กัลยา เป็นต้น

2. อิทธิพลต่อการสร้างคำไทย

ก. การเรียงคำขยายไว้ข้างหน้า ดังกล่าวไว้ในบทที่ 4 ว่า ภาษาไทยสร้างคำโดยการประสมและเรียงคำขยายไว้ข้างหลัง ส่วนภาษาบาลี-สันสกฤตสร้างคำโดยการกฤต สมาส ตัทธิต และ



ลงอุปสรรค และปกติจะเรียงคำขยายไว้ข้างหน้า เมื่อภาษาบาลีสันสกฤตปะปนอยู่ในภาษาไทยนานเข้าไทยจึงรับวิธีการสร้างคำโดยเรียงคำขยายไว้ข้างหน้าของบาลีสันสกฤตมาใช้โดยไม่รู้ตัว เช่น คิงส์ภูเขา พาหุรัด สรรพสินค้า ราชวัง สรรพสิ่ง ฯลฯ

ข. การสร้างคำโดยลงอุปสรรค เป็นวิธีการสร้างคำโดยนำอุปสรรคบาลีสันสกฤตมาเติมหน้าคำไทย หรือคำยืมภาษาอื่น เช่น อนุชาต อนุกระเบียด ฯลฯ

3. อิทธิพลต่อสำนวนภาษาไทย

ก. ได้จากสำนวนภาษาบาลี อิทธิพลนี้ไทยได้รับจากภาษาบาลีเท่านั้น เนื่องจากพุทธศาสนา นิกายหินยานรุ่งเรืองอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน ชาวไทยคุ้นเคยกับเรื่องราวในชาดกเป็นอย่างดีจนกระทั่งสามารถแต่งปัญญาสชาดกขึ้นเป็นภาษาบาลีได้ เมื่อเราค้นเคยกับภาษาบาลีถึงเพียงนี้ จึงเป็นที่แน่นอนว่า สำนวนภาษาบาลีในชาดกต่าง ๆ ย่อมเข้ามาปะปนอยู่ในสำนวนไทยบ้าง เช่น

ตทา กाले ในกาลนั้น, ครั้งนั้น
 ยถากมมี ไปตามยถากรรม ฯลฯ

ข. ได้จากวิภัติ อิทธิพลในข้อนี้ค่อนข้างจะสังเกตเห็นได้ยาก ด้วยเหตุที่วิภัติในภาษาบาลีสันสกฤต ก็คือ บุพพทและคำร้องเรียกในภาษาไทยนั่นเอง ข้อที่จะช่วยในการพิจารณาก็คือ สำนวนไทยมักละบุพพท แต่สำนวนบาลีจะต้องมีบุพพทอยู่ด้วยเสมอ ดังนั้น หากผู้เขียนใช้บุพพทพุ่มเพื่อยเกินความจำเป็น อาจเป็นไปได้ว่าได้รับอิทธิพลจากภาษาบาลี ดังตัวอย่าง

อาลปนนะ (แนะ, ดูก่อน, ข้าแต่ ฯลฯ)
 ข้าแต่พระมหามุนี ผู้มีความเพียรเป็นใหญ่
 ดูก่อนผู้้นทุกซ์ ท่านนั้นอยู่ในสวรรค์สุขชาติแดนบรมสุข

4. อิทธิพลต่อการออกเสียงคำไทย

ก. ออกเสียงอย่างสมาส การออกเสียงเนื่องกันในคำสมาสภาษาบาลีสันสกฤตเป็นเหตุให้คำประสม หรือคำมากพยางค์ของไทยออกเสียง อะ ที่ท้ายพยางค์แรกด้วย เช่น

คำ	ออกเสียงว่า
ตูกตา	ตูก - กะ - ตา
ตูกแตน	ตูก - กะ- แตน
จิกจัน	จิก - กะ- จัน
ชุกชี	ชุก - กะ- ชี
สัพตน	สัพ - ปะ - ตน

ข. ออกเสียงพยัญชนะอุสุ่ม (ศ, ษ, ส) พยัญชนะอุสุ่มในภาษาบาลีสันสกฤต ออกเสียงเป็นเสียงเสียดแทรกแม้เมื่ออยู่ท้ายคำ อิทธิพลของการออกเสียงพยัญชนะอุสุ่มนี้ ทำให้ไทยออกเสียง -ส /-s/



ท้ายคำเป็นเสียงเสียดแทรกไปด้วย ทั้งในคำที่รับมาจากภาษาบาลีสันสกฤต และคำไทย ตัวอย่างเช่น

พิศดู	พิสดุ	พิศติ	สัสติ
พิศวง	พิชฐาน	พิสมร	มัสมัน
มัสรู	อัสดง	หัสตินทร์	อัควิน
ตรัสรู้	กฤษณา	ปริศนา	พิศวาส

5. อิทธิพลต่อการเขียนคำไทย

ก. การลากเข้าความ โดยการเขียนคำให้มีรูปคำภาษาบาลีสันสกฤต ทั้งที่เป็นคำภาษาอื่น เช่น

คำเต็ม	ไทยเขียน	ความหมาย
พัน	พรรณ, พันธุ์	ชนิด
เดอรณี (มลายู)	ธรรณี	ธรรณีประตุ
ลาซุเวอรตี (เปอร์เซีย)	ราชาวดี	ลงยาเคลือบทองให้เป็นสีฟ้า

ข. การใช้แนวเทียบผิด โดยใช้คำบาลีสันสกฤตเป็นแนวเทียบ ทำให้เขียนคำไทยผิด เช่น

คำถูก	เทียบจาก	เขียนผิดเป็น
หึ่ง	หิงสา	หึ่งส์
สิงโต	สิงห์	สิงห์โต
ดอกจัน	จันท์	ดอกจันท์
ผาสุก	สุข	ผาสุก
ละโมบ	โลก	ละโมภ

ประโยชน์ของภาษาบาลีและสันสกฤตที่มีต่อภาษาไทย

บาลีและสันสกฤต เป็นภาษาในตระกูลเดียวกันคือตระกูลอินโด-ยุโรป (Indo-European) ภาษาในกลุ่มนี้ เป็นภาษาที่มีวิภัติปัจจัย หมายความว่าคำทุกคำ (ยกเว้นจำพวกอัยยศัพท์) ไม่ว่าจะ เป็นคำนามหรือคำกริยา ล้วนแล้วแต่มีรากศัพท์ หรือผ่านการประกอบรูปศัพท์ทั้งสิ้น ไม่ใช่จะสำเร็จเป็นคำเป็นศัพท์เลยทีเดียวนั้น และเมื่อจะนำไปใช้จะต้องมีการแจกรูปเสียก่อน เพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ในประโยคเช่นเป็นประธาน เป็นกรรม เป็นต้น

ภาษาไทย แม้จะเป็นภาษาคนละตระกูลกับภาษาบาลีและสันสกฤต แต่ก็รับเอาคำบาลีและสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทยไม่น้อย อาจกล่าวได้ว่ามากกว่าภาษาอื่น ๆ ที่นำมาใช้ในภาษาไทยในปัจจุบัน เช่น ภาษาอังกฤษ

แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยแล้ว ก็มีการเปลี่ยนรูป เปลี่ยนเสียง เปลี่ยนความหมาย ฯลฯ หรือที่เรียกว่าการกลายรูป กลายเสียง กลายความหมาย ฯลฯ นั้นเอง

ปัจจุบัน ภาษาบาลีและสันสกฤตมีอิทธิพลต่อภาษาไทยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะภาษาไทยรับเอาคำ



ภาษาทั้งสองนี้มาใช้เป็นจำนวนมาก ดังกล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งแน่นอนว่าการจะศึกษาภาษาไทยให้ได้ดีนั้น จำเป็นจะต้องศึกษาภาษาทั้งสองนี้ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเข้าใจภาษาทั้งสองอย่างดี จนสิ้นข้อเคลือบแคลงสงสัย ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาภาษาไทยอย่างมากมายมหาศาล ดังนั้น หากจะประมวลโดยสรุปถึงประโยชน์ของภาษาบาลีและสันสกฤตแล้ว อาจสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. ทำให้เข้าใจความหมายของคำต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

1.1 คำราชาศัพท์ ในภาษาไทยเรามีคำราชาศัพท์ที่เป็นคำบาลีและสันสกฤตจำนวนมากไม่น้อย เช่น

พระเนตร หมายถึง ดวงตา (บาลี เนตต, สันสกฤต เนตร)

พระกรรณ หมายถึง หู (บาลี กณณ, สันสกฤต กรณ)

พระทนต์ หมายถึง ฟัน (บาลี ทนต, สันสกฤต ทนต)

1.2 ชื่อจังหวัด อำเภอ ฯลฯ ในประเทศไทย เช่น

บุรีรัมย์ แปลว่า เมืองที่น่ายินดี แยกเป็น บุรี (เมือง) + รรัมย์ (น่ายินดี, อันเขาพึงยินดี)

ปทุมธานี แปลว่า เมืองแห่งดอกบัว แยกเป็น ปทุม (ดอกบัว) + ธานี (เมือง)

สมุทรปราการ แปลว่า กำแพงแห่งทะเล แยกเป็น สมุทร (ทะเล) + ปราการ (กำแพง)

1.3 ชื่อ - นามสกุลของคน เช่น

ทักษิณ แปลว่า ทิศใต้, ด้านขวา (บาลี ทกฺษิณ, สันสกฤต ทกฺษิณ)

ตุงคะณี แปลว่า มณีชั้นสูง แยกเป็น ตุงคะ (สูง, สูงส่ง) + มณี (มณี)

เศวตศิลา แปลว่า หินสีขาว แยกเป็น เศวต (ขาว) + ศิลา (หิน)

1.4 ชื่อมหาวิทยาลัย สถานที่ วัด เช่น

ศิลปากร แปลว่า บ่อเกิดแห่งศิลปะ แยกเป็น ศิลป (ศิลปะ) + อากร

เทพหัสดิน แปลว่า ช้างของเทพ (หรือ เทพแห่งช้าง) แยกเป็น เทพ (เทพ) + หัสติน (ช้าง)

เศวตฉัตร (ชื่อวัด) แปลว่า ฉัตรสีขาว แยกเป็น เศวต (ขาว) + ฉัตร (ฉัตร, ร่ม)

1.5 ชื่อเดือนทั้ง 12 เช่น

มกราคม แปลว่า (เดือน) เป็นที่มาของกลุ่มดาวที่มีรูปร่างคล้ายมังกร แยกเป็น มกร (มังกร) + อาคม (เป็นที่มา)

กุมภาพันธ์ แปลว่า (เดือน) ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มดาวที่มีรูปร่างคล้ายหม้อ แยกเป็น กุมภาพันธ์ (หม้อ) + อาพันธ์ (เกี่ยวข้อง) เป็นต้น

1.6 คำที่ใช้ในบทร้อยกรอง (โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน) เช่น

พฤษภาสาร	อิกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เส่งคง	สำคัญหมายในกายมี
นรชาติที่วางวาย	มลายสิ้นทั้งอินทรี
สถิตทั่วแต่ชั่วดี	ประดับไว้ในโลกา ฯ



1.7 คำทั่วไป เช่น

บรรพต แปลว่า ภูเขา (บาลี ปพพต, สันสกฤต ปรวต)

เกษียร แปลว่า น้ำนม (บาลี ชีร, สันสกฤต กษีร)

เกษียณ แปลว่า ลี้ไป (บาลี ชีณ, สันสกฤต กษีณ)

2. ใช้หรือประกอบคำภาษาบาลีและสันสกฤตได้ถูกต้อง เช่น

เกษียรสมุทร แปลว่า ทะเลน้ำนม แยกเป็น เกษียร (น้ำนม) สมุทร (ทะเล) (ดูข้อ 1.7)

เกษียณอายุ แปลว่า ลี้หรือหมดอายุ (ราชการ) แยกเป็น เกษียณ (ลี้ไป) อายุ (ดูข้อ 1.7)

เกษียณหนังสือ แปลว่า เขียนหนังสือ แยกเป็น เกษียณ (เขียน) + หนังสือ (คำแผลงในภาษาไทย)

3. ช่วยให้เรียนภาษาไทยหรือไวยากรณ์ไทยได้ง่าย

โดยเฉพาะผู้ที่เรียนภาษาบาลีและสันสกฤตมาก่อนนั้น เมื่อไปศึกษาภาษาไทย จะช่วยให้เรียนรู้ได้ง่าย เช่น เมื่อไปพบคำศัพท์และลักษณะไวยากรณ์ต่างๆ เช่น นาม คุณศัพท์ สรรพนาม บุรุษ สรรพนาม วิเศษณสรรพนาม อุปสรรค นิบาต ปัจจัย समास ตัทธิศ สนธิ ประธาน กริยา เป็นต้น เหล่านี้ก็คือ นาม (นามนาม) คุณนาม สัพพนาม บุริสสัพพนาม วิสสนสัพพนาม อุปสัค ฯลฯ ในภาษาบาลีนั่นเอง ซึ่งมีความหมายและลักษณะทางไวยากรณ์เป็นอย่างไรมันนั้น นับว่าไม่ต้องพูดถึงเลยทีเดียวเพราะเข้าใจดีอยู่แล้วนั่นเอง

4. ช่วยให้สามารถใช้คำภาษาบาลีและสันสกฤตได้อย่างไพเราะสละสลวย

ทั้งในบทร้อยกรองและร้อยแก้ว ข้อนี้เราสังเกตเห็นว่าการแต่งร้อยกรองและเขียนร้อยแก้วก็ตาม ถ้าเราใช้คำภาษาบาลีและสันสกฤตแล้ว จะมีความไพเราะสละสลวยมากกว่าที่จะใช้คำในภาษาไทย เช่น บทร้อยกรอง ถ้าเราแต่งว่า อันว้าวควายตายไป เหลือเขาหนึ่ง ช้างตายยัง เหลืองาเป็นศักดิ์ศรี อย่างนี้ก็ได้อีก แต่ดูเหมือนไม่ค่อยไพเราะสละสลวยในด้านคำศัพท์ แม้ในบทร้อยแก้วทั่วๆ ไปก็เช่นเดียวกัน ถ้าหากขาดคำภาษาบาลีสันสกฤตแล้ว ก็ดูเหมือนจะทำให้ภาษาไทยขาดรสชาติ ขาดความหนักแน่น ไม่สละสลวย และไม่กระชับรัดกุม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ได้กำหนดวิธีการดำเนินงานและเก็บข้อมูลการศึกษาวเคราะห์ภาษาบาลีสันสกฤตที่มีใช้ในภาษาไทยโดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีจับสลากคำที่ระบุไว้ว่าเป็นภาษาคำยืมภาษาละ 10 คำ จากนั้นจึงวิเคราะห์ความแตกต่างด้านรูปคำ เสียง และความหมายของคำเหล่านั้นว่ามี การเปลี่ยนแปลงจากภาษาเดิมอย่างไร



การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิเคราะห์ได้เปรียบเทียบการวิเคราะห์คำจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 และพจนานุกรมบาลี-ไทย อังกฤษ สันสกฤต 2553

ตารางที่ 1 วิเคราะห์รูปคำ เสียง และความหมายของคำภาษาบาลีและคำไทย

ลำดับ	บาลี	ไทย	ความหมายตามพจนานุกรม	วิเคราะห์
1	เมตตา	เมตตา	บาลี: ไมตรี ไทย: ความรักและเอ็นดู, ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้สุข, เป็นหนึ่งในพรหมวิหารสี่คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา	รูปคำ: คงเดิม เสียง: คงเดิม ความหมาย: กว้างออก
2	ปัญหา	ปัญหา	บาลี: คำถาม ไทย: ข้อสงสัย, ข้อขัดข้อง เช่น ทำได้โดยไม่มีปัญหา, คำถาม, ข้อที่ควรถาม เช่น ตอบปัญหา, ข้อที่ต้องพิจารณาแก้ไข เช่น ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหาทางการเมือง	รูปคำ: ภาษาไทยลบเครื่องหมายพินทุและเพิ่มเครื่องหมายไม้หันอากาศ เสียง: คงเดิม ความหมาย: กว้างออก
3	ปัญญา	ปัญญา	บาลี: ความรู้ทั่ว ไทย: ความรอบรู้, ความรู้ทั่ว, ความฉลาดเกิดแต่เรียนและคิด เช่น คนมีปัญหา หมดปัญญา	รูปคำ: ภาษาไทยลบเครื่องหมายพินทุและเพิ่มเครื่องหมายไม้หันอากาศ เสียง: คงเดิม ความหมาย: กว้างออก



ลำดับ	บาลี	ไทย	ความหมายตามพจนานุกรม	วิเคราะห์
4	ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	บาลี: ความปฏิบัติ ไทย: ดำเนินการไปตามระเบียบแบบแผน เช่น ปฏิบัติราชการ, กระทำเพื่อให้เกิดความชำนาญ เช่น ภาคปฏิบัติ; กระทำตาม เช่น ปฏิบัติตามสัญญา; ประพฤติ เช่น ปฏิบัติสมณธรรม ปฏิบัติต่อกัน; ประนินบัติรับใช้ เช่น ปฏิบัติบิดามารดา ปฏิบัติครูบาอาจารย์	รูปคำ: ภาษาไทยลบเครื่องหมายพินทุ และพยัญชนะ ต ซึ่งเป็นพยัญชนะสะกด และเพิ่มเครื่องหมายไม้หันอากาศ เสียง: บาลีออกเสียงว่า (ปะ-ติ-ปัต-ติ) ไทยออกเสียงว่า (ปะ-ติ-บัด) ความหมาย: กว้างออก
5	กรุณา	กรุณา	บาลี: เจตนาห้อมไว้ซึ่งความสุข ไทย: ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์เป็นหนึ่งในพรหมวิหารสี่คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา: ใช้ประกอบหน้ากิริยาแสดง ความขอร้องอย่างสุภาพ เช่น กรุณาส่ง; ใช้ร่วมกับ คำ พระ เป็นสรรพนามสำหรับพระมหากษัตริย์ เช่น กราบบังคมทูลพระกรุณา	รูปคำ: คงเดิม เสียง: คงเดิม ความหมาย: กว้างออก
6	อาหาร	อาหาร	บาลี: วัตถุอันบุคคลกลืนกิน ไทย: ของกิน, เครื่องค้ำจุนชีวิต, เครื่องหล่อเลี้ยงชีวิต เช่น อาหารเช้า อาหารปลา อาหารนก: โดยปริยายหมายถึง สิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น อาหารตา อาหารใจ	รูปคำ: คงเดิม เสียง: บาลีออกเสียงว่า (อา-หา-ระ) ไทยออกเสียงว่า (อา-หาน) ความหมาย: กว้างออก



ลำดับ	บาลี	ไทย	ความหมายตามพจนานุกรม	วิเคราะห์
7	ฐาน	ฐานะ	บาลี: ความตั้ง, ความยืน ไทย: ตำแหน่งหน้าที่ เช่น เธอต้องรับผิดชอบในฐานะที่เป็นหัวหน้าห้อง; หลักฐาน, ลำดับความเป็นอยู่ในสังคมเช่น ทุกคนยอมรับฐานะในสังคมของเขา	รูปคำ: ภาษาไทยเพิ่ม รูปสระ อะ ท้ายคำ เสียง: คงเดิม ความหมาย: ย้ายที่
8	คน	คณะ	บาลี: หมู่, ผุง, ประชุม ไทย: หมู่, พวก: กลุ่มคนผู้ร่วมกันเพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่งเช่น คณะกรรมการ คณะสงฆ์ คณะนักท่องเที่ยว; หน่วยงานในมหาวิทยาลัย หรือสถาบันที่เทียบเท่าซึ่งรวมภาควิชาต่างๆ ที่จัดการเรียนการสอนวิชาในสายเดียวกันเช่น คณะนิติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์	รูปคำ: ภาษาไทยเพิ่ม รูปสระ อะ ท้ายคำ เสียง: คงเดิม ความหมาย: กว้างออก
9	สัญญา	สัญญา	บาลี: ความหมายรู้, จำ, สำคัญ, ชื่อ ไทย: (กฎ) ข้อตกลงระหว่างบุคคลสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายเพื่อให้เกิดนิติกรรมขึ้น; ข้อตกลงกัน, คำมั่น เช่น เขาให้สัญญาว่าจะมาหาพรุ่งนี้	รูปคำ: ภาษาไทยลบเครื่องหมายพินทุและเพิ่มเครื่องหมายไม้หันอากาศ เสียง: คงเดิม ความหมาย: ย้ายที่



ลำดับ	บาลี	ไทย	ความหมายตามพจนานุกรม	วิเคราะห์
10	ขณะ	ขณะ	บาลี: ขณะ , ชั่วคราว	รูปคำ: ภาษาไทยเพิ่ม รูปสระ อะ ท้ายคำ เสียง: บาลีออกเสียงว่า (ขณะ-นะ) ไทยออกเสียงว่า (ขณะ-หนะ) ความหมาย: กว้างออก

จากตารางที่ 1 พบว่าภาษาบาลี เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยมีคงรูปคำไว้ตามแบบของบาลี 3 คำ แผลงคำหรือเพิ่มสัญลักษณ์ 7 คำ ด้านเสียงในภาษาบาลีกับภาษาไทยนั้นคงเสียงเดิม 7 คำ เปลี่ยนแปลงเสียง 3 คำ และ ด้านความหมายกว้างออก 8 คำ ความหมายย้ายที่ 2 คำ แต่ไม่พบความหมายแคบเข้า และความหมายคงเดิม

ตารางที่ 2 วิเคราะห์รูป เสียง และความหมายของคำภาษาสันสกฤต ในภาษาไทย

ลำดับ	สันสกฤต	ไทย	ความหมายตามพจนานุกรม	วิเคราะห์
1	ดนตรี	ดนตรี	สันสกฤต: ลำดับเสียงอันไพเราะ ไทย: เสียงที่ประกอบกันเป็นทำนองเพลง, เครื่องบรรเลงซึ่งมีเสียงดังทำให้อารมณ์เพลิดเพลินหรือเกิดอารมณ์รักใคร่หรือรื่นเริง เป็นต้นได้ตามทำนองเพลง	รูปคำ: ภาษาไทยเปลี่ยน ด เป็นต และ อ เป็น อี ลบ น ท้ายคำ เสียง: สันสกฤตออกเสียง (ตัน-ตริณ) ภาษาไทยออกเสียงเป็น (ดนตรี) ความหมาย: กว้างออก
2	สตัด	สัตว์	สันสกฤต: สิ่งที่เคลื่อนไหวเองได้ ไทย: สิ่งที่มีชีวิตซึ่งแตกต่างไปจากพรรณไม้ ส่วนมากมีความรู้สึกและเคลื่อนไหวย้ายที่ได้เอง, ความหมายที่ใช้กันเป็นสามัญ หมายถึงสัตว์ที่ไม่ใช่คน, เจริญฉาน	รูปคำ: ภาษาไทยลบเครื่องหมายพินทุและพยัญชนะตาม ตู เพิ่มเครื่องหมายไม้หันอากาศ และเครื่องหมายทัณฑฆาตท้ายคำ เสียง: สันสกฤตออกเสียงว่า (สัด-ตวะ) ไทยออกเสียงว่า (สัตว์) ความหมาย: กว้างออก



ลำดับ	สันสกฤต	ไทย	ความหมายตามพจนานุกรม	วิเคราะห์
3	เนตต	เนตร	สันสกฤต: ความเป็นกษัตริย์, พระเจ้าแผ่นดิน ไทย: (ราชา) พระเจ้าแผ่นดิน; คนในวรรณะที่สองแห่งสังคมฮินดูซึ่งมีสิ่วรรณะได้แก่ วรรณะพราหมณ์ วรรณะกษัตริย์ วรรณะแพศย์ และวรรณะศูทร	รูปคำ: ภาษาไทย ลบพินทุที่ ต และแปลง ต เป็น ร เสียง: สันสกฤตออกเสียงว่า (เนต-ตะ) : ไทยออกเสียงว่า (เนต) ความหมาย: กว้างออก
4	กษตริย	กษัตริย์	สันสกฤต: ความเป็นกษัตริย์ , พระเจ้าแผ่นดิน ไทย: (ราชา) พระเจ้าแผ่นดิน; คนในวรรณะที่สองแห่งสังคมฮินดูซึ่งมีสิ่วรรณะได้แก่ วรรณะพราหมณ์ วรรณะกษัตริย์ วรรณะแพศย์ และวรรณะศูทร	รูปคำ: ภาษาไทยลบเครื่องหมายพินทุ เพิ่มเครื่องหมายไม้หันอากาศ และเครื่องหมายทัณฑฆาตท้ายคำ เสียง: สันสกฤตออกเสียงว่า (กะ-สัด-ริ-ยะ) : ไทยออกเสียงว่า (กะ-สัด) ความหมาย: กว้างออก
5	เวษ	เพศ	สันสกฤต: รูป ไทย: รูปที่แสดงให้รู้ว่าหญิงหรือชาย; (ไว) ประเภทคำในบาลี และสันสกฤตเป็นต้น, ตรงกับลิงค์หรือลิงค์; เครื่องแต่งกาย; การประพฤติปฏิบัติตนเช่นสมณเพศ	รูปคำ: ภาษาไทยแผลง ว เป็น พ และ ช เป็น ศ เสียง: ภาษาสันสกฤตออกเสียงเป็น (เวต) ภาษาไทยออกเสียงเป็น (เพศ) ความหมาย: กว้างออก
6	บุรุษ	บุรุษ	สันสกฤต: บุรุษ ไทย: ผู้ชาย, เพศชาย, คู่กับสตรี, ใช้ในลักษณะที่สุภาพ; (ไว) คำสรรพนามบอกผู้พูดเรียกว่าสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง, คำสรรพนามบอกที่พูดด้วยเรียกว่าสรรพนามบุรุษที่สอง, คำสรรพนามบอกผู้ที่พูดถึงเรียกว่าสรรพนามบุรุษที่สาม	รูปคำ: ภาษาไทย เปลี่ยนจาก ป เป็น บ และลบพินทุที่ ช เสียง: สันสกฤตออกเสียงว่า (บุ-หฺรุด) ไทยออกเสียงว่า (บุ-หฺรุด) ความหมาย: กว้างออก



ลำดับ	สันสกฤต	ไทย	ความหมายตามพจนานุกรม	วิเคราะห์
7	บุตร	บุตร	สันสกฤต: บุตร ไทย: ลูก, ลูกชาย	รูปคำ: ภาษาไทยเปลี่ยน ป เป็น บ ลบพินทุที่พยัญชนะ ต เสียง: สันสกฤตออกเสียงว่า (บุตร-ตระ) : ภาษาไทยออกเสียงว่า (บุตร) ความหมาย: กว้างออก
8	อาจารย์	อาจารย์	สันสกฤต: ผู้สอน ไทย: ผู้สั่งสอนวิชาความรู้; คำที่ใช้เรียกหน้าชื่อบุคคลเพื่อแสดงความยกย่องว่ามีความรู้ในทางใดทางหนึ่ง	รูปคำ: ภาษาไทยลบพินทุที่ ร เพิ่มเครื่องหมายทัณฑฆาตท้ายคำ เสียง: สันสกฤตออกเสียงว่า (อา-จาร-ยะ) : ไทยออกเสียงว่า (อา-จาน) ความหมาย: กว้างออก
9	ศาสดา	ศาสดา	สันสกฤต: ผู้อบรมสั่งสอน ไทย: ผู้ตั้งลัทธิศาสนา เช่น ศาสดาทั้งหก, คำเรียกพระพุทธเจ้าว่าพระบรมศาสดา	รูปคำ: คงเดิม เสียง: คงเดิม ความหมาย: ย้ายที่
10	อาทิตย	อาทิตย	สันสกฤต: พระอาทิตย์ ร้อนทั่ว, ดวงอาทิตย์ ไทย: ชื่อเทวดา พระเคราะห์คือ สุรยทิตย; ดวงตะวัน, ในตำราพระเคราะห์นับเอาเป็นดาวพระเคราะห์ที่หนึ่ง; ชื่อวันที่หนึ่งของสัปดาห์; รอบเจ็ดวันเช่นไม่ว่างตลอดอาทิตย, ดวงอาทิตย์, รูปที่แลดูแบนแห่งดวงอาทิตย์	รูปคำ: ภาษาไทยลบเครื่องหมายพินทุที่ ต และเพิ่มเครื่องหมายทัณฑฆาตท้ายคำ เสียง: สันสกฤตออกเสียงว่า (อา-ทิต-ตยะ) : ไทยออกเสียงว่า (อา-ทิต) ความหมาย: กว้างออก

จากตารางที่ 2 พบว่าภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยมีการคงรูป 1 คำ เปลี่ยนรูปคำเป็นอย่างอื่น 9 คำ ด้านเสียงในภาษาสันสกฤตกับภาษาไทยนั้นเปลี่ยนแปลง 9 คำ และคงเสียงเดิม 1 คำ ด้านความหมาย มีทั้งความหมายกว้างออก 9 คำ ความหมายย้ายที่ 1 คำ แต่ไม่พบความหมายแคบเข้า และความหมายคงเดิม



สรุปผลการวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ภาษาต่างประเทศที่มีใช้ในภาษาไทย ได้ผลดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงภาษาบาลี เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยมีคงรูปคำไว้ตามแบบของบาลี 3 คำ แผลงคำหรือเพิ่มสัญลักษณ์ 7 คำ ด้านเสียงในภาษาบาลีกับภาษาไทยนั้นคงเสียงเดิม 6 คำ เปลี่ยนแปลงเสียง 4 คำ และ ด้านความหมายกว้างออก 8 คำ ความหมายย่ำที่ 2 คำ แต่ไม่พบความหมายแคบเข้า และความหมายคงเดิม

2. การศึกษาวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยมีการคงรูป 1 คำ เปลี่ยนรูปคำเป็นอย่างอื่น 9 คำ ด้านเสียงในภาษาสันสกฤตกับภาษาไทยนั้นเปลี่ยนแปลง 9 คำ และคงเสียงเดิม 1 คำ ด้านความหมาย มีทั้งความหมายกว้างออก 9 คำ ความหมายย่ำที่ 1 คำ แต่ไม่พบความหมายแคบเข้า และความหมายคงเดิม

จากตัวอย่างการวิเคราะห์คำภาษาบาลีสันสกฤตภาษาละ 10 คำนี้ เป็นเพียงตัวอย่างในการวิเคราะห์เท่านั้น สำหรับวิธีการยืมคำภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทย ได้แสดงไว้แล้วในส่วนของเนื้อหาดังกล่าวมาข้างต้น จึงควรศึกษาให้เข้าใจอย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2540). *อภิธานศัพท์ คำไทยที่มีต้นเค้าจากภาษาต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ
- จงชัย เจนท์ถถการกิจ. (2549). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทนาเพลสจำกัด.
- จันทบุรีนฤนาถ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2553). *ปทานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร
- ฉลวย มงคล. (2544). *วิวัฒนาการภาษาไทย*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- ณัฐา วิพลชัย. *ลักษณะคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่อง พระมหาชาติคัมภีร์ภาพ*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 7, 2, (พฤษภาคม – สิงหาคม 2558): 17-45.
- นววรรณ พันธุ์เมธา. (2527). *ไวยากรณ์ไทย*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- บรรจบ พันธุ์เมธา.. (2518). *บาลีสันสกฤตในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. (2514). *ลักษณะภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภา.



ประเทือง ทินรัตน์. (2532). *ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย*. เอกสารประกอบคำบรรยายกระบวนวิชา
ภาษาศาสตร์ 331 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปรีชา ชินพงศ์. (2530). *บาลี-สันสกฤตที่เกี่ยวกับภาษาไทย*. โครงการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย

ปรียา หิรัญประดิษฐ์. (2532). *การใช้ภาษาไทยในวงราชการไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
ศรีนครินทร์วิโรฒ สงขลา.

พัฒน์ เพ็งผลา. (2535). *บาลี-สันสกฤตในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. (2526). *บาลี-สันสกฤตที่สัมพันธ์กับภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุภาพร มากแจ้ง. (2535). *ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542*. กรุงเทพฯ: นามมีบุคส์ จำกัด.

อนงค์นาฏ นุศาสตร์เลิศ. (2554). *การออกเสียงพยัญชนะท้าย (l) และ (s) ในคำยืมภาษาอังกฤษในภาษาไทย*
มาตรฐานของชุมชนหลังมหาวิทยาลัยขอนแก่นตามวงจันลีลาและอายุของผู้พูด.
มหาวิทยาลัยศิลปากร: คณะอักษรศาสตร์.